

m.remissvar@regeringskansliet.se

m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

agnetha.alriksson@regeringskansliet.se

Yttrande över Skogsutredningens betänkande SOU 2020:73,

dnr M2020/01926

Remissvar från Naturskyddsföreningen i Kungälv

Naturskyddsföreningen lämnar i det följande synpunkter på Skogsutredningens betänkande. Vi grundar våra synpunkter utifrån den kunskap och erfarenhet vi har av "skog" i sydvästra Sverige. I texten använder vi den sifferbeteckningen i utredningens olika kapitel.

Inledning

Det är mycket angeläget med en samlad översyn av skogspolitiken. Enligt vår bedömning kommer dock Skogsutredningens förslag snarare att försvåra naturvårdsarbetet än att leda till bättre förhållanden när det gäller klimatet, biologisk mångfald och miljömålsarbetet. Den nuvarande skogspolitiken och lagen kom till innan klimatdebatten och innan den omfattande kunskap som finns idag om biologisk mångfald. Den kom till innan miljömålen och innan EU-inträdet. Det är mycket angeläget att förnya och anpassa reglerna efter dagens situation och att använda en framtidsyn där forskning och erfarenheter från många olika områden tas tillvara. Formas utlyste nyligen forskningsbidrag under rubriken *Den svenska skogens roll i klimatomställningen* ([Formas hemsida 20210428](#)). Formas framhåller att *användning av skog är centralt i förhållande till den nödvändiga omställningen för att minska utsläppen av växthusgaser och hantera klimatförändringarna. I Sverige, vars landyta täcks till närmare 70 % av skog i olika former, spelar skogen en viktig roll i strävan efter att uppfylla nationella och internationella klimatåtaganden. Skogen är även den naturtyp i landet som Hur skogen förvaltas och används är därför en nyckelfråga i klimatarbetet såväl som i arbetet för biologisk mångfald, och ökad kunskap krävs om kopplingar mellan åtgärder för klimat och åtgärder för biologisk mångfald. Många olika anspråk görs på skogens resurser och potential, från dess förmåga att binda in och lagra kol, till möjligheterna att producera konstruktionsvirke, material och bränslen, och dess betydelse för att bevara biologisk mångfald och viktiga ekosystemtjänster. Samtidigt kommer skogen att påverkas av både klimatförändringar och förändringar av den biologiska mångfalden som i sig har svårförutsägbara effekter på ett flertal ekosystemtjänster inklusive skogstillväxten och förmågan att lagra koldioxid över tid.* Naturskyddsföreningen instämmer i detta.

Vi instämmer också i Skogsutredningens uttalande att det behövs en bred ansats. I vårt yttrande lyfter vi fram delar av utredningen som vi anser är särskilt beaktansvärda.

Det vi är särskilt kritiska till är

- Förkortade handläggningstider för avverkningsanmälningar, att nyckelbiotoper ska gallras ur Skogsstyrelsens register och att information om dokumenterade naturvärden genom förslaget om naturmiljöbeskrivningar föreslås endast vara tillgängligt för markägare och myndigheter på Skogsstyrelsens portal "mina sidor". Detta förslag försvårar för t ex ideella föreningar/miljöorganisationer och allmänhet att ta del av information och följa beslutsprocesser och är i strid med Åhuskonventionen. Därtill föreslår utredningen att naturvärderingen skall genomföras i samband med avverkning. Detta kommer att missgynna mål för biologisk mångfald.
- Avveckling av nyckelbiotoperna, att gallra registret och att ersätta nyckelbiotopsinventeringarna med en "naturmiljöbeskrivning"

Vi är positiva till

- förslaget om ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald i skogen,
- samt att utredningen tydliggör det kunskapskrav i miljöbalken som redan gäller för skogsbruket.

Naturskyddsföreningens synpunkter på delar i utredningen

3.4 Skogens skötsel

Föreningen ser med stor oro på utvecklingen inom skogsbruket. Trakthyggesbruket har nu använts som huvudsaklig skogsbruksmetod i Sverige i mer än 50 år och har kraftigt utarmat och fortsätter utarma den biologiska mångfalden i skogen. Ur klimatsynpunkt bidrar trakthyggesbruket dessutom till en ökning av koldioxidutsläppen i atmosfären. Detta beror till stor del på att 70-80% av det som avverkas i Sverige i slutändan blir kortlivade produkter som efter några år är ute som CO₂ i atmosfären. Det tar lång tid att återigen lagra in motsvarande mängd CO₂ i skogen genom återväxt efter trakthyggesbruk i våra skogar. Skogsbruket är varken grönt och hållbart eller långsiktigt cirkulärt anser vi. EU skall inte acceptera att svensk skogsindustri och regering påstår detta i strid med relevant internationell forskning inom området. Vi behöver övergå till kontinuitetsskogsbruk, skydda äldre och fler skogsområden samt öka hänsynen till den biologiska mångfalden. Vi är inte ensamma om att anse att detta behövs. Det framförs av den oberoende forskningen inom området.

Skogen är inte bara till för virkesproduktion utan har en rad betydelsefulla tjänster som långsiktigt hotas av kalhyggesbruket. Utöver de exempel som nämns vill vi framhålla ekosystemtjänster, landskapsestetiskavärden, rekreation med stor betydelse för hälsa och

läkning, friluftsliv med jakt och fiske, naturvandringar, vildmarkskänsla samt kulturvärden där inte minst historiska platser som torpruiner och kvarnar, har stor betydelse.

Naturskyddsföreningen förespråkar ett modernt långsiktigt hyggesfritt skogsbruk som minskar påverkan på den biologiska mångfalden avsevärt, lagrar in mer kol och blir totalt långsiktigt mer lönsamt än kalhyggesmetoden. Att hyggesfritt vinner i längden beror främst på att träd tillåts fröa av sig och plantor växer upp spontant – utan dyra markberedningar och industriella planteringar.

För ökat friluftsliv, turism, hälsa, klimat, biologiska mångfald och andra tjänster är det en förutsättsättning att skogen skyddas mot kalavverkningar. Redan 2005 var värden av dessa aktiviteter högre än när man avkastningen från ett 3 400 ha i storstadsnära Svartedalens kronoparker.

Vid förändringar av skogspolitiken är det av största vikt att det görs en konsekvensbedömning dvs en MKB med hänsyn till den nya domen från EU- domstolen som skärper skyddet för hotade arter.

Vi föreslår att delar av FSC standard 2020 skall gälla som standard för svenskt skogsbruk, och att en övergång till kontinuitetsskogsbruk påbörjas och tidsplaneras.

Följande regler från FSC- standarden bör användas direkt

6.2 Fortsatt naturvärdesbedömningar och identifiering av nyckelbiotoper.

6.4 och 10.5 Fågelarter som revirhävdar (de flesta under häckning) med liten populationsstorlek ges extra hänsyn. Ur västsvenskt perspektiv, flera hönsfåglar, mindre hackspett, talltita, duvhök, sparvuggla.

6.6 Hyggen, fler lämnade träd. Tyvärr just nu är det lika illa som tidigt 80 tal. För att bibehålla mykorrhiza och därmed god skogstillväxt (SLU rapport) behövs 25% stammar vara kvar.

10.2 Ytterligare 5% löv, totalt 10% i barrdominerade bestånd.

6.7 och 10.10 Hänsyn till vatten. Förebygga körskador, ingen ny dikning.

10.10 Spara allt betesbegärligt löv vid röjning. Bra då kan vi få tallskog igen och klövviltet får mat. Gran bör inte planteras på tallmark (där den ändå mår dåligt och drabbas av barkborrar). Ingen GROTutttag från lövträd. Minst 20% GROT generellt lämnas. Också självbevarelsedrift för skogsbruket då växtnäringsämnen finns i GROTen. Lövträdsgrenar ger mycket mat till skalbaggs-larver och spettarna hittar mat

9 En tydlig skogspolitik för biologisk mångfald och växande cirkulär bioekonomi

Vid förändringar av skogspolitiken är det av största vikt att det görs en konsekvensbedömning enligt MKB med hänsyn till den nya domen från EU- domstolen som skärper skyddet för hotade arter.

Vi vill påminna om De sex målen i EU:s strategi för biologisk mångfald:

Genomföra EU:s Fågel- samt Art- och habitatdirektiv fullt ut
Bevara och återställa ekosystem och ekosystemtjänster
Öka jord- och skogsbrukets bidrag till bevarande och förbättring av den biologiska mångfalden
Bekämpa invasiva främmande arter
Bidra till att motverka förlusten av biologisk mångfald på global nivå

Vi vill lyfta fram miljömålen där Sverige inte når målet för *Levande skogar, ett rikt växt och djurliv*. Av alla rödlistade arter bedöms 71 % vara utsatta för stor negativ påverkan av någon känd faktor. Två övergripande faktorer dominerar – avverkning och igenväxning. Avverkning har stor negativ påverkan på fler än 1 400 arter, och inkluderar man även viss negativ påverkan från avverkning omfattas drygt 1 800 arter. (SLU rapport nr 24/2020 Hämtat 20210429 på <https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/2.-var-verksamhet/publikationer/32.-tillstand-och-trender-2020/tillstand-trender.pdf>).

De berörda arterna är ofta beroende av skoglig kontinuitet. De har svårt att överleva hyggesfasen och klarar inte att återetablera sig då deras miljöer (exempelvis gamla träd eller vissa typer av grov, död ved) inte hinner skapas i modernt brukad skog (Nordén m.fl. 2014).

Med ett modernt långsiktigt hyggesfritt skogsbruk minskas negativ påverkan på den biologiska mångfalden avsevärt, mer kol lagras in och det blir även totalt sett mer lönsamt än kalhyggesmetoden. Att hyggesfritt vinner i längden beror främst på att träd tillåts fröa av sig och plantor växer upp spontant – utan dyr markberedning och industriella planteringar.

Naturskyddsföreningen delar utredningens syn på vikten av kunskap om naturvärden i skogen och stödjer därmed fullt ut förslaget om ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald i skogen samt de analyser som föreslås att genomföras. Dessa är helt nödvändiga om Sverige ska kunna nå sina mål om biologisk mångfald i skogen, både avseende skydd och skogsbruk.

10 Nya och utvecklade skydds- och ersättningsformer

Vi aser att frivilligt formellt skydd av skog inte fungerar.

Vårt exempel från Kungälv kommun: Svartedalen med högt naturvärde och värdefullt för friluftslivet. Här medför skogsbruket stor negativ påverkan.

Som exempel kan nämnas ett skogsområde som ägts av Sveaskog (tidigare av Domänverket) i vårt närområde. Före 2017 hade bolaget frivilligt avsatt ca 38% av den produktiva skogsmarken för naturvård. År 2017 omarbetade bolaget skogsbruksplanen för området inför utförsäljningen och då blev plötsligt bara 25% av den produktiva skogen frivilligt avsatt. 2018 såldes hela området till en privatperson i Göteborg. 2020 inkom avverkningsanmälningarna som omfattar 33 ha. Dessa anmälningar berör en hög andel gammal skog i nuläget 120+ årig tallskog (9 ha).

Svartedalen är ett sammanhängande naturområde på cirka 20 000 ha i NV Götaland. Området utgör ett av södra Sveriges mest värdefulla natur- och friluftsområden. Genom sin storlek, storstadnära läge, goda tillgänglighet och förekomst av en rik biologisk mångfald utgör Svartedalen ett unikt område. Domänverket har förvaltat cirka 4 500 ha i Svartedalen som kronoparker. och området avsattes till stora delar som naturreservat och Natura 2000 område (art- och habitatdirektivet 92/43/EEG och fågeldirektivet 79/409/EEG). Nu är dessa områden sålda till olika privatpersoner (exempelvis advokater och affärsmän). Cirka 50% av området är skyddat som naturskogsområden men på de resterande områdena får skogsbruk bedrivas.

På ca. 50% av naturreservatsområdet bedrivs skogsbruk, vilket ger en stor negativ påverkan på bevarandesyftet. Syftet med reservatet i Svartedalen är att bevara ett stort sammanhängande skogs- och vildmarksområde med prioriterade naturtyper, vildmarkskaraktär och därmed utpekade fågelarter. Stora kalhyggen påverkar friluftslivet och upplevelsevärden Vandringsleder får körskador, bärmarker försvinner, den värdefulla naturkänslan påverkas negativt. Biologiska mångfalden är stor i området med nyckelbiotoper, småvatten, växtarter, fågelarter. Detta behöver skydd som för att bevaras. Tyvärr har det inte lyckats få hela området skyddat trots ett gediget arbete med inventeringar och skrivelser från ideella organisationer och som kontinuerligt genomförts sedan 1996 då utförsäljningen startade.

I undersökningen [Svartedalens naturreservat](#) från 2005 framgår det att området redan då var ett välbesökt fritidsområde med 120 000 besökande. Det är alltså ett värdefullt område för friluftsliv, fiske, naturstudier, bär och svamplockning. Bohusleden som går genom området är en välbesökt vandringsled. Många internationella naturturister kommer hit och antalet besökande ökar ständigt. Värdet av de besökande var redan 2005 större än avkastningen från skogen.

11 och 12 Nyckelbiotoper samt Förutsättningarna för nyckelbiotopsregistreringar

- Nyckelbiotoperna har ett starkt skydd genom skogsbrukscertifieringen FSC eftersom svenska certifierade markägare åtagit sig att inte avverka nyckelbiotoper. Inom ramen för produktcertifiering har man också förbundit sig att inte köpa virke från icke certifierade markägares nyckelbiotoper.

Naturskyddsföreningen är mycket kritisk till förslaget att ta bort nyckelbiotoper och radera registret.

Nyckelbiotoperna har stor betydelse för den biologiska mångfalden och måste bevaras och kompletteras för att skydda naturvärdena. I dag är nyckelbiotoperna ofta för snävt avgränsade vilket leder till att ingen skyddszon finns och att biotopen utarmas när omgivande skog försvinner (tex uttorkning)

Vi hänvisar till rapporten [20 års forskning om nyckelbiotoper](#), och citerar de viktigaste slutsatserna som Lena Gustafsson m fl vid SLU redovisar.

Nyckelbiotoper är skogsområden med stor betydelse för floran och faunan. Sedan inventeringen startade på 1990-talet har omkring 100 000 registrerats i landet. Medelarealen är 5 hektar och tillsammans täcker de cirka 2 procent av den produktiva skogsmarken. Nyckelbiotoperna har oftast högre förekomst än omgivande skog av såväl alla arter som rödlistade arter, dvs. de har ett högt naturvärde och är därmed viktiga för bevarandet av floran och faunan.

Viktigaste slutsatserna för praktiken

- Naturvårdsintressanta arter påverkas negativt när avverkningar sker i nära anslutning till nyckelbiotoperna.
- Nyckelbiotoperna kan utgöra ett viktigt nätverk som kan bidra till att arter kan sprida sig i ett fragmenterat skogslandskap

Andra viktiga slutsatser

- Naturvårdskategorier, som nyckelbiotoper, hänsynsytor och reservat men även gammal produktionsskog, kompletterar varandra och fyller olika funktioner i skyddet av skogslevande arter.
- Nyckelbiotoper kan vara kostnadseffektiv naturvård eftersom de, trots att de är virkesrika och därmed ekonomiskt värdefulla, har betydligt fler naturvårdsintressanta arter än reservat, hänsynsytor och gammal produktionsskog.
- Många nyckelbiotoper har påverkats kraftigt av dimensionsavverkning men en del även av kalavverkning för mer än hundra år sedan.
- Antalet rödlistade arter i nyckelbiotoperna är högre i norra än i södra Sverige.
- En ny gallringsform – naturvårdsgallring – verkar ha god effekt på olika typer av arter i sydliga lövskogar.
- Utför naturvårdsplanering med beaktande av olika naturvårdskategorier som reservat, nyckelbiotoper, andra avsatta områden, hänsynsytor. De kompletterar och förstärker varandra.
- Satsa på en blandning av små och stora nyckelbiotoper.
- Följ upp nyckelbiotopernas strukturer och artinnehåll över tiden

13 Kunskaper om naturvärden i skogen

Naturskyddsföreningen är positiva till kunskapskravet men vill framhålla att det är viktigt att kunskaperna om naturvärdena i den egna skogen finns hos markägaren innan avverkningar påbörjas.

Ett exempel: Trots att en skogsägare i vårt närområde var FSC certifierad så gjordes varken någon naturvärdesbedömning eller undersökning på artportalen och inte heller några andra åtgärder för att få en bild av naturvärden i området. I detta fall är det en nya privat skogsägare med bristande kunskaper om naturvärden. Markägaren sålde virket men gick ur FSC för att slippa få en anmärkning av FSC. Det är inte ovanligt att de senare blir certifierade igen under en annan paraplyorganisation.

14 Hur kunskapsunderlag om naturvärden ska tas fram och hanteras.

Om handläggningstiden kortas kommer många områden med höga naturvärden och rödlistade arter att förstöras. Det blir särskilt påtagligt eftersom markägare gör bedömningen av naturvärden i anslutning till avverkningen. Många rödlistade arter finns inte registrerade även om de är kända. Idag händer det att föreningar/allmänhet hinner kontakta och upplysa Skogsstyrelsen om de skyddsvärda arterna.

Med hänvisning till ovanstående vill vi avslutningsvis framföra följande:

- Nuvarande skogsbruk i Sverige är inte hållbart, vilket även EU-kommissionen slagit fast. Det råder inte balans mellan produktion och miljö-/naturhänsyn, och utredningen kommer att ytterligare förstärka den rådande obalansen. Avverkningar av nyckelbiotoper och avsaknaden av ekonomisk kompensation för att kompensera markägare är ett exempel på detta. Sverige måste leva upp till miljömålet vad gäller skogen, ca 20 % skyddad areal, och inom rimlig tid. Frivilligt temporärt skydd (t.ex. enligt Sveaskogs policy) skall inte räknas in i denna del.
- Skogsutredningen har inte fullt ut beaktat klimatpåverkan av det nuvarande skogsbruk, hyggesbruket. Då omloppstiderna är långa – mellan 75 - 80 år innan skogen växer upp igen – måste hyggesbruket fasas ut och ersättas av kontinuitetsskogsbruk, vilket även flertalet oberoende forskare har framhållit i flera rapporter under senare tid. Denna fråga måste beaktas om Sverige skall leva upp till klimatmålet.
- Sverige klarar inte av de miljömål som berör skogsbruket och den biologiska mångfalden är starkt hotad av det nuvarande skogsbruket, vilket berör flera fågelarter, tex talltitan. Detta framgår av flera mål i Mark- och miljödomstolarna i Sverige under senare tid. Sverige lever inte upp till artskyddet för ett stort antal arter enligt artskyddsförordningen (särskilt 4:2 och 4:4 i förordningen) och enligt EU:s fågel- och habitatdirektiv. Även EU-domstolen har konstaterat detta i mål som berör det svenska skogsbruket (C:2021-166 som svar på C-473-19 och C474-19). Skogsutredningen pekar i helt fel riktning och kommer att urholka artskyddet och miljöhänsynen ytterligare i skogsbruket.
- Kunskapen om den biologiska mångfalden i ett område måste i första hand ligga till grund för skyddet av densamma. Det gäller områdesskyddet och det är fullkomligt oacceptabelt att ett sådant skydd endast kan bildas efter samtycke med markägaren och inte kan beslutas av den berörda myndigheten. Detta strider helt mot Natura

2000 – lagstiftningen, som anger att om det föreligger vissa kvaliteter i ett område enligt denna lagstiftning skall skydd ges enligt Natura 2000 – lagstiftningen. Det är också mycket viktigt att den föreslagna kommande nationella skogsstrategin i landet underordnas och beaktar Natura 2000 – lagstiftningen, vilket hittills snarare har varit det motsatta.

- Skogsutredningen håller fram skogsägarens eget ansvar vad gäller miljöhänsyn och biologisk mångfald, men erfarenheten visar att det räcker inte särskilt långt. Överhuvudtaget föreslås flera åtgärder i utredningen som minskar allmänhetens insyn och möjligheter att påverka skogsbruket, hänsynstagande till andra intressen, natur - hälsa, läkning, estetik, historik, friluftsliv, kultur- och naturintressen, boendeaspekter m.m. Dessa förslag gynnar ensidigt markägarintresset och strider mot öppenhet och transparens och hänsyn till skogens alla övriga ekosystemtjänster. Det strider dessutom helt klart mot direktiven i Åhuskonventionen i EU. Förslagen att föra över frågor på lokal och administrativ nivå och att förkorta handläggningstider, försvåra för utomstående att ta del av underlag, avverkningsanmälningar etc. medför rättsosäkerhet och strider även det helt klart mot EU-lagstiftningen.
- Skogsutredningen borde föreslå att Skogsvårdslagen inordnas under miljöbalken som övriga sektorsdelar, vilket skulle medföra att EU- lagstiftningen, fågeldirektivet och livsmiljödirektivet, fullt ut kan implementeras i de frågor som berör skogsbruket (anm. 1995 kom Sverige med i EU och fortfarande har EU-lagstiftningen fullt implementerats i denna lag, vilket flera rättsfall visar). Idag fungerar inte denna rättstillämpning på ett rättssäkert sätt. Dessutom saknas idag sanktioner mot skogsägare som bryter mot artskyddsförordningen och EU-lagstiftningen. Som en handläggare en gång uttryckte situationen; ” en skogsägare måste avverka skogen två gånger i följd för att bötfällas”.
- Skogsutredningar har lagt fram flera förslag om ekonomiska stödåtgärder för skogsägare (allt från klövviltsskador till barkborreangrepp). Man kan fråga sig om någon annan sektor i samhället skall åtnjuta alla dessa utredningar, kunskapsunderlag, administrativa stöd och lättnader och ekonomiska stödåtgärder utan motprestationer. Redan idag kan Skogsstyrelsen ses som ett skattefinansierat serviceorgan åt skogsägarna. Vi föreslår att skogsägare som bedriver hyggesbruk, särskilt de större aktörerna, skogsbolagen skall bidra med en miljöavgift i proportion till produktionen. Vi anser däremot att skogsägare som bedriver kontinuitetsskogsbruk tar klimathänsyn fullt ut skall slippa miljöavgift och skall istället premieras.

För naturskyddsföreningen i Kungälv

Stig Johannesson ordf. stig.johannesson@outlook.com

Källor i urval, se även länkar i texten:

Miljömålsrådets rapport 2021 hämtad på

<https://www.sverigesmiljomal.se/contentassets/f2f66cba53f745398381eb7346a215a6/miljomalsradets-arsrapport-2021.pdf>

SOU 2020:83 Hämtad på

<https://www.regeringen.se/48e618/contentassets/491f58ce6d5c42a8958dad0b446a743d/havet-och-manniskan-sou-202083-volym-1.pdf>

SOU 2020:73 Hämtad på <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202073>

Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020 SLU

Artdatabanken SLU Artdatabanken rapporterar Nr 24 2020 Hämtad på

<https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/2.-var-verksamhet/publikationer/32.-tillstand-och-trender-2020/tillstand-trender.pdf>.

Skogsstyrelsen 2019 Fördjupad utvärdering av levande skogar hämtad på

<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/publikationer/2019/rapport-2019-02-fordjupad-utvardering-av-levande-skogar-2019.pdf>

FSC-standard för skogsbruk i Sverige Hämtad på <https://se.fsc.org/preview.fsc-standard-for-skogsbruk-i-sverige-fsc-std-swe-03-2019.a-1372.pdf>